

FODOK

Hét blad voor ouders, familie en vrienden van dove kinderen - met of zonder CI

FORUM

IN DIT NUMMER o.a.

(Voor)lezen en sociaal-emotionele ontwikkeling
Ervaringen in het regulier onderwijs
Empower je kind
Wetenschappelijk onderzoek naar taalontwikkeling
Lammetjes knuffelen

IN DIT NUMMER

- 3 Samen boekjes lezen
- 6 Op de reguliere school
- 10 Tolkvoorziening leefuren
- 11 Ouders en tolken in gesprek
- 11 Erbij horen
- 12 Er is veel geaccepteerde problematiek
- 14 Grow2work: op weg naar werk
- 15 Teaching Deaf Learners
- 16 INFODOK
- 18 Empower je kind
- 20 Taalontwikkeling bij kinderen met gehoorverlies
- 22 Column Dick de Bruijn
- 23 Lammetjes knuffelen
- 24 INFOLIO
- 26 Goede akoestiek
- 28 FODOK Jaarverslag 2016

Redactioneel

Met de zomervakantie in het vooruitzicht presenteren we dit keer weer een FODOKFORUM boordevol informatie voor ouders van dove kinderen: over het belang van interactief voorlezen, over onderwijservaringen, over wetenschappelijke onderzoeken, over leuke activiteiten en praktische zaken.

Voor na die vakantie hebben we ook weer allerlei plannen voor dove kinderen en hun ouders; Zo zal er onder andere weer een Algemene Ledenvergadering (ALV) gepland worden. De FODOK is immers een vereniging, dus de ALV is het hoogste orgaan. Volgens de statuten moet de ALV de jaarrekening en het jaarverslag goedkeuren. Dan willen we ook de verdergaande plannen met Divers Doof voorleggen. De besturen van de stichting Plots- en Laatdoven, de Nederlandse Dove Jongeren en de FODOK hebben een intentieverklaring gemaakt die ertoe moet leiden dat we per 1 januari 2018 al als één stichting Divers Doof doorgaan. Daar moet nog wel het nodige werk voor verzet worden, maar het is onze overtuiging dat de belangenbehartiging van doven en slechthorenden en van de ouders van dove en slechthorende kinderen gebaat is bij één duidelijke vertegenwoordiging onder de naam Divers Doof.

De FODOK zal – uiteindelijk onder een andere naam – natuurlijk blijven doen wat ze doet voor dove kinderen en hun ouders, zoals het organiseren van leuke bijeenkomsten (30 september varen met Natuurmonumenten!) en het vervaardigen van mooie producten zoals de flyer over interactief voorlezen en de heruitgave van *Een doof kind in de groep*.

Ik wens iedereen een mooie zomer(vakantie) toe en graag tot ziens op een van onze bijeenkomsten!

Map van der Wilden, voorzitter

De FODOK:

- lobbyt in Den Haag;
- overlegt met gezinsbegeleidingsdiensten, scholen en zorginstellingen voor de beste zorg voor je kind;
- publiceert boeken, posters, brochures en dvd's;
- organiseert lezingen en bijeenkomsten voor ouders en kinderen.

FODOK: Dé belangenorganisatie voor ouders van dove kinderen - met of zonder CI!

Als ouder heb je wat aan de FODOK, nu én later! Word daarom lid!

Als lid ontvang je twee keer per jaar ons informatieve ledenblad FODOKFORUM, korting of gratis toegang tot de activiteiten die we organiseren, korting op onze uitgaven en een leuk welkomstgeschenk. Op www.fodok.nl kan iedereen zich aanmelden als lid en/of voor het ontvangen van onze gratis digitale nieuwsbrief.

Naast leden zijn donateurs ook onmisbaar voor onze organisatie.

We verwelkomen daarom professionals, familieleden, burens en vrienden graag als donateur! Hoe meer mensen lid en/of donateur zijn, hoe beter we de belangen van (ouders van) dove kinderen kunnen behartigen.

Lid of donateur worden kan al vanaf 25 euro per jaar. ALVAST BEDANKT!

Theory of Mind (ToM) SAMEN BOEKJES LEZEN OM DE SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING VAN DOVE KINDEREN TE STIMULEREN.

Je kunnen verplaatsen in een ander, begrijpen waarom iemand op een bepaalde manier reageert en troost kunnen bieden zijn allemaal vaardigheden die je nodig hebt in de omgang met anderen. Deze vaardigheden leren we van jongs af aan door te kijken en te luisteren naar anderen en door te 'oefenen', bijvoorbeeld door samen te spelen. Als kinderen samen spelen, ervaren ze dat andere kinderen andere ideeën en gevoelens hebben, leren ze op hun beurt te wachten en leren ze met conflicten om te gaan. Maar ook door het kijken en/of luisteren naar vriendjes die samen spelen of naar volwassenen die een gesprek voeren, leert een kind veel over onderlinge relaties.

Het vermogen om te begrijpen dat de mensen om jou heen andere wensen, gevoelens en ideeën hebben op basis waarvan hun gedrag wordt bepaald, wordt ook wel *Theory of Mind* (ToM) genoemd. Het ontwikkelen van een ToM is een belangrijk aspect in de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Om succesvol relaties met anderen aan te gaan en die relaties te onderhouden, moet je in staat zijn het perspectief van een

ander in te nemen. De meeste horende kinderen beschikken rond hun vijfde jaar over een ToM. De meeste dove kinderen laten echter een achterstand in hun ToM-ontwikkeling zien. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat zij minder mogelijkheden hebben tot incidenteel leren.

Onbewust leren

Onbewust leren van hetgeen er om je heen gebeurt, zoals van vriendjes die verderop in de kamer samen spelen of van ouders die onderling een gesprek voeren. Horende kinderen

krijgen vaak toch iets mee van het spel en de gesprekken, terwijl dat voor dove kinderen minder vanzelfsprekend is. Zij doen hierdoor minder ervaringen op die belangrijk zijn voor hun ToM-ontwikkeling.

Je eigen gedachten hardop uitspreken

Om de ToM van dove (en slechthorende) kinderen te stimuleren is het belangrijk expliciet aandacht te besteden aan emoties, perspectieven en gedachten van anderen. Het praten over emoties kan een kind helpen bij het begrijpen van het gedrag van zichzelf en van anderen. Uitleggen dat iemand verdrietig is, omdat zijn favoriete speelgoed stuk is gegaan en dat hij daarom wegliep, kan een hoop duidelijk maken als een vriendje 'plotseling' het spel onderbreekt en wegloopt. Gedachten zijn niet zichtbaar en daarom is het belangrijk om concepten zoals 'denken', 'weten', 'geloven', 'vergeten' en 'leuk vinden' te gebruiken in de interactie met een kind, bijvoorbeeld door de eigen gedachten hardop uit te spreken: 'Ik denk

dat ik bloemen voor oma ga kopen, want daar houdt ze zoveel van'. Op deze manier krijgen kinderen deze concepten wel aangereikt. Dit soort concepten zijn ook vaak terug te vinden in prentenboeken. Voorlezen is dan ook een goede manier om de sociaal-emotionele ontwikkeling van dove kinderen te stimuleren.

Je stapt als het ware in de wereld van een ander

Voorlezen

Door boekjes te lezen stap je als het ware in de wereld van een ander en kom je in aanraking met de belevenissen van de personages uit het boek. Deze belevenissen gaan vaak over alledaagse situaties en zijn daardoor heel herkenbaar voor kinderen. Zo merkt een kind dat een personage in het

boek net als hij bang is in het donker en ziet hij vervolgens dat het personage niet meer bang is als er een lichtje brandt. De karakters in een boek kunnen verschillende gevoelens en ideeën hebben. Zo houdt Kikker in het boek *Kikker en de sneeuwman* helemaal niet van de kou, terwijl Eend en Varkentje kou heerlijk vinden. Hierdoor leert een kind dat zijn vriendjes heel andere dingen leuk kunnen vinden dan hij. Door het voorlezen van prentenboeken komen kinderen in aanraking met de verschillende perspectieven van karakters uit het boek.

Boekjes voorlezen over een onderwerp waar een kind op dat moment erg mee bezig is (bijvoorbeeld een verjaardag, zindelijkheid, komst van een baby of een ziekenhuisopname) kan een kind helpen om meer grip op de wereld om hem heen te krijgen. Ook kan het een aanleiding zijn om een gesprekje te hebben over dat onderwerp. De gezichtsuitdrukkingen en lichaamshouding van personages laten vaak duidelijk de emoties van de personages zien. Door aan een kind te vragen hoe hij denkt dat het personage uit een boek zich voelt, hoe je dat kunt zien en waarom hij zich zo voelt, stimuleer je het denken en praten over emoties. In veel prentenboeken komen allerlei emotiewoorden voorbij: eenvoudige emoties zoals blij, boos en verdrietig, maar ook meer complexe zoals bedroefd, jaloers en teleurgesteld. Onderzoek naar het aantal emotiewoorden in prentenboeken laat zien dat in een selectie van 33 boeken er 609 keer een emotie voorkwam, dat is gemiddeld 18 emotiewoorden per boek.

Door samen met kinderen prentenboeken te lezen, leren ze wat verschillende emoties zijn en hoe ze die kunnen herkennen, bij zichzelf maar ook bij anderen.

Samen een boekje beleven

Interactief voorlezen

Voorlezen op zich is al heel goed om de taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind te stimuleren, maar als een kind op een actieve manier bij het voorlezen van een boekje wordt betrokken dan blijkt dit de ontwikkeling nog meer te stimuleren. Deze manier van voorlezen wordt *interactief voorlezen* genoemd. Hierbij volg je de interesse van een kind, stel je open vragen en betrek je het verhaal op de eigen ervaringen van een kind. Ook het samen napraten over het boekje hoort daarbij. Als een kind bijvoorbeeld onlangs naar de kinderboerderij is geweest en daarna een boekje over dieren 'leest', kun je terugblikken op die ervaring en nog eens napraten over de dieren die er waren en dat het spannend was dat een koe zo

dichtbij kwam. Kinderen vinden het vaak erg leuk om terug te kijken op eerdere ervaringen en boekjes kunnen daarbij een rol spelen. Door een kind te vragen wat hij denkt dat er op de volgende bladzijde gaat gebeuren, zal een kind gestimuleerd worden om na te denken over de motieven en gedragingen van een personage. Kinderen vinden het vaak leuk om hetzelfde boekje meerdere keren te lezen. Dit biedt de mogelijkheid om steeds weer nieuwe elementen uit het boekje naar voren te halen, bijvoorbeeld door alle gezichtsuitdrukkingen en lichaamshoudingen die in het boekje staan samen na te doen. Aan een kind vragen of hij zich ook wel eens boos heeft gevoeld zoals het personage uit het boek is een mooie manier om over emoties te praten. Interactief voorlezen is als het ware samen een boekje beleven.

Evelien Dirks, NSDSK

FLYER INTERACTIEF VOORLEZEN

Bij interactief voorlezen met dove en slechthorende kinderen moet rekening gehouden worden met extra aandachtspunten, zoals de wijze waarop je gaat zitten, hoe je gebaren gebruikt en het inzetten van mimiek etc.

De FODOK, Kentalis, de NSDSK en Pento hebben gezamenlijk een flyer over interactief voorlezen met dove en slechthorende kinderen ontwikkeld. Op deze flyer staan de verschillende stappen van interactief voorlezen weergegeven en staan er linkjes die verwijzen naar video's waarin het interactief voorlezen wordt geïllustreerd. Interactief voorlezen is een leuke activiteit voor ouder en kind en stimuleert ook nog eens de ontwikkeling van een kind.

GEWOON NAAR DE DORPSSCHOOL: HIJ KAN ALLES!

De ouders van Dean hebben er eigenlijk nooit aan getwijfeld dat hun zoon gewoon naar de dorpsschool kon gaan: veilig, vertrouwd en niet zo groot. En het bevalt, mede dankzij AB'er Karin en de 'rugzakjuf' (de IB'er van school). Dean is doof geboren en draagt een CI. FODOKFORUM sprak met Deans moeder Miriam.

'Dean is een knul van 10 jaar en hij zit in groep 6. Het is een energiek kind. Als het even kan, gaat hij naar buiten. Het gaat goed met hem, maar hij is best onzeker en faalangstig en denkt snel dat hij iets niet kan. Maar sinds hij de training Rots & Water heeft gevolgd, samen met andere leerlingen van zijn school, is dat een stuk verbeterd. Hij durft meer, uit zich beter en heeft echt een emotionele groei doorgemaakt.'

Alles lukt hem, als hij maar de tijd krijgt

'Dean werd na 27 weken en vier dagen geboren en woog 685 gram. Hij heeft nog aan de beademing gelegen. Ach, de artsen twijfelden eraan of hij zou blijven leven, maar ik wist zeker dat het goed zou gaan. Alles lukt hem, als hij maar de tijd krijgt! We wisten vrij snel dat hij doof was; zijn CI kreeg hij relatief laat, pas toen hij anderhalf was.

Op school gaat het nog steeds goed, maar het zou me niets verbazen als hij vanwege zijn onzekerheid toch een keer blijft zitten. En ik zou dat niet erg vinden. De school is heel modern: de leerlingen zitten niet meer aan tafeltjes in de klas. De groepen 5, 6, 7 en 8 krijgen aan het begin van de dag eerst in een gezamenlijke ruimte te horen (en op een scherm te zien) hoe hun dag eruit gaat zien en ze verdelen zich dan over drie ruimtes. Dean is het meest in de stilte te vinden. De leerkrachten hebben wel moeten wennen aan hoe ze hem in deze situatie extra aandacht kunnen geven, maar gelukkig kan hij zelf nu goed aangeven als hij iets niet begrijpt of meekrijgt. Dat is echt dankzij Karin, zijn AB'er. Karin komt eens in de twee weken om hem te helpen met Engels of andere lessen die hij moeilijk vindt. We zijn heel tevreden over haar: zij gaat tenminste mee met wat wij belangrijk vinden voor Dean! De school dacht bijvoorbeeld dat Engels te lastig voor hem zou zijn. De Engelse les is namelijk erg gericht op luisteren, aan de hand van een liedje. Maar Dean vindt Engels juist leuk. Karin en de 'rugzakjuf' hebben deze lesvorm met hem geoefend. Wij thuis ook en zo konden we de school laten zien: "Kijk, hij kan het!" En nu krijgt hij dus Engels op school,

dankzij Karins doorzettingsvermogen.

In het begin waren er best veel wisselingen bij Auris; dat konden zij niet helpen, maar vervelend was het wel. Dean heeft behoefte aan vertrouwde gezichten: als hij onvoorbereid een vervanger krijgt, kan hij zo in tranen uitbarsten. Hij moest ook erg wennen aan zijn nieuwe 'rugzakjuf', toen de andere juf met zwangerschapsverlof ging...'

'De peuterspeelzaal is ook altijd heel intensief betrokken geweest. In het begin was Dean niet makkelijk, maar ze bleven proberen. De leidsters hebben gebarenles gehad, net als de juffen van groep 1 en 2. Dat maakte ook dat wij er niet aan twijfelden dat Dean het aankon: het is daar veilig voor hem. Nu zit zijn jongere broertje hier ook op school en die zorgt voor hem als dat nodig is! We gebruiken weinig gebaren meer. We hebben destijds wel gebarenlessen gehad, met de hele familie, maar Dean kan ons goed verstaan en praat zelf ook goed verstaanbaar. Als wij tegen hem gebaren, als hij zijn CI af heeft, praat hij terug, gebaren doet hij niet.'

Langzaamaan wennen

'Aan de toekomst denken is best lastig. Ik heb gehoord dat op een middelbare school hier niet heel ver vandaan meer CI-kinderen zitten. Daar gaan we dus maar eens kijken, als Dean in groep 7 zit. We gaan gewoon naar alle Open Dagen, zodat hij langzaamaan kan wennen. Ik ben ervan overtuigd dat het hem gaat lukken. Hij kan alles!'

Mariën Hannink

Lucas is een relaxte 14-jarige, die zijn schoolervaringen graag deelt met FODOKFORUM. Zijn moeder vult hem af en toe aan. Hij heeft twee CI's: het eerste kreeg hij toen hij vier was (hij droeg eerst oorhangers); het tweede kreeg hij op zijn 12de. Hij moet binnenkort weer een operatie ondergaan, omdat de magneet van dat tweede CI door het UMC Utrecht niet goed was geplaatst. Hij is blij dat de operatie nu weer in Rotterdam gaat plaatsvinden en ziet er niet echt tegenop: 'Het moet nu eenmaal.' Maar hij begrijpt dat zijn ouders, zussen en broertje het best spannend vinden.

NIET BIJ DE PAKKEN NEERZITTEN!

Een enorme stap

Lucas begon op de Polanoschool in Rotterdam, maar ging vanaf groep 4 naar de reguliere school in zijn woonplaats Dordrecht. Daar zat zijn grote zus ook al. Moeder Wouda weet nog goed dat ze het een enorme stap vond om hem als 3-jarige met de taxi naar Rotterdam te laten gaan. 'Het was beter, maar ik stond er niet echt voor open. Het is voor iedere ouder moeilijk om zijn kind naar het speciaal onderwijs te laten gaan en voor mij dus ook. Ik was best bezorgd, maar ik heb daardoor wel leren loslaten. En hij heeft er veel geleerd, de basis is absoluut op de Polanoschool gelegd. Hij begon veel meer te gebaren en voelde zich daar thuis.'

Leren loslaten

Een soort vreemde in de groep

Maar na een paar jaar zien Lucas' ouders dat hij een beetje blijft hangen op het niveau van de klas, het wordt te makkelijk voor Lucas. Hij ging al elke woensdag naar de reguliere school en ze besluiten om hem daar helemaal te plaatsen, omdat hij daar meer tot zijn recht zou kunnen komen. Lastig vond Wouda dat wel: je beslist immers voor je kind en je moet maar afwachten hoe het zal gaan. Ze waren maar wat blij met de ambulante begeleiding vanuit Auris. Lucas kreeg ook een tolk mee, maar die zat er al snel voor spek en bonen bij: Lucas keek helemaal

niet naar haar. Hij trof een goede meester, die belde als dat nodig was. De AB'er kwam één keer per week.

De solo is nu gelukkig kapot

Lucas herinnert zich dat hij erg moest wennen: 'Ik was wel een soort vreemde in de groep.' Zijn moeder vult aan: 'De klas accepteerde je wel. Je sprak toen veel minder verstaanbaar, maar dat is daar in razend tempo vooruitgegaan. Thuis gebruikten we ook steeds minder gebaren.' 'Ik ben al veel gebaren vergeten', zegt Lucas. 'Soms denk ik wel dat het leuk zou zijn om een andere dove leerling in de klas te hebben. Dan hadden we samen onze eigen taal. Maar ik hoor alles best goed in de klas, ik geloof niet dat ik meer moeite moet doen dan anderen om alles te horen. De solo is nu gelukkig kapot. Die hielp wel, maar een solo op de middelbare is best gedoe. Ik moest na een les vaak wachten tot de leraar me de microfoon kon geven en dan was ik soms te laat bij de volgende les.

Zonder gaat het eigenlijk best; ik zit dan ook vaak vooraan. Maar ik krijg toch weer wat nieuws: een Roger Pen. Ik hoop dat ik die niet ergens laat liggen...'

Wouda: 'Ik begrijp dat je de oudere solo wat onhandig vond, maar je hebt het toch wel degelijk nodig! Je denkt vaak alles te horen, maar er gaat nog genoeg langs je heen. Daarom is de Roger Pen inderdaad een uitkomst!'

Pesten

Niet alles ging van een leien dakje op de reguliere school. Een hele periode werd Lucas gepest. Wouda: 'Tja, zo gaat dat: kinderen worden ouder en er was sprake van haantjesgedrag. Lucas is daar wel een poosje de dupe van geweest. En waarom? Je krijgt er niet echt de vinger achter. Het was een lastige en moeilijke periode zowel voor hem als voor ons als ouders. Maar hij praatte er niet graag over met ons.' Lucas: 'We hebben er op den duur wel over gepraat. En ook de AB'er is erover in gesprek gegaan. Met ons en met de school. Toen ging het gelukkig wel weer wat beter.'

En hoe ging dat op de middelbare school? 'Wel een beetje wennen dat eerste jaar', zucht Lucas. 'Ik kreeg wel erg veel aandacht in het begin. Dat wilde ik niet zo graag omdat ik ook "gewoon", net als de anderen wilde

zijn. Maar ik maakte er snel vrienden en als er wat was dan namen ze het voor me op.'

Ik wilde ook 'gewoon', net als de anderen zijn

Lucas kreeg op de middelbare school ook een andere AB'er. Dat was ook weer wennen. En er moesten dingen uitgezocht worden. Wouda: 'We wisten bijvoorbeeld niet wat er mogelijk was met de luistertoetsen. Toevallig heb ik een vriendin met twee dove kinderen. Zij wist van het Siméa-protocol*, waarin van alles staat over toetsen voor leerlingen als Lucas. Dat heb ik doorgemailed naar de school en naar de AB'er. En nu heeft hij een ontheffing voor luistertoetsen. Het is alleen nog niet duidelijk hoe dat straks met zijn examens zal gaan, maar dat wordt uitgezocht.'

Lucas: 'Gelukkig heb ik én een goede AB'er én een goede mentor. De AB'er zie ik eens in de drie weken, daar heb ik echt wat aan, bijvoorbeeld met taal. En vanaf de tweede klas hoef ik geen luistertoetsen meer te doen. In de eerste klas heb ik een paar keer een vier gehaald, zo zonde.'

Gewoon gelijk uitleggen dat je doof bent

En wat heeft Lucas gedaan om ervoor te zorgen dat zijn medeleerlingen en zijn leraren zijn doofheid begrijpen? 'Gewoon gelijk uitleggen dat je doof bent. Ik heb zelf voorlichting gegeven. De meeste leerlingen begrijpen het zo beter, andere weer niet. Die houden geen

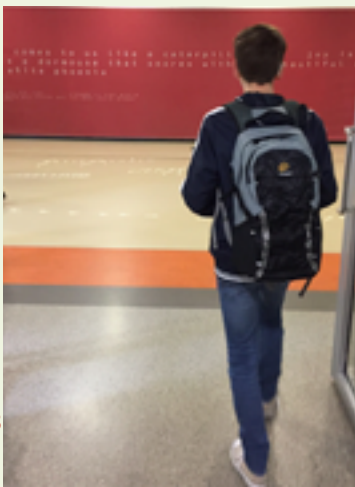
rekening met me als ze praten. Dan moet ik vragen of ze het herhalen en dat doen ze niet altijd. De leraren zijn ook heel verschillend. De een reageert beter dan de ander. Bijvoorbeeld dat ze me goed aankijken als ze praten. Ik vind dat best vervelend op de middelbare school: dat alle leraren zo verschillend zijn en zo anders doen in de klas. Soms zegt er eentje: "Je moet eens een keer luisteren" als ik het écht niet heb kunnen horen... Ach, ik weet gewoon dat er soms dingen gebeuren, maar dat er veel is dat ik zelf kan doen!'

Toekomstplannen

En wat zijn Lucas' toekomstplannen? 'Ik wil iets met computers doen. Ik zit nu op het vmbo-bk en wil straks naar Dienstverlening en Producten. Eigenlijk zitten daar alle profielen in; met je diploma kun je dan bij alle mbo's terecht. Mijn school is best klein, dus dat betekent dat ik alle leerlingen van mijn jaar ken. Dat is wel heel fijn.'

Wouda: 'Waarschijnlijk had Lucas ook wel vmbo-gt of wellicht nog hoger kunnen doen, maar met zijn taalachterstand was dat wel moeilijker geweest. En nu zijn die kleine klassen gewoon een voordeel.'

En tegen Lucas: 'Ik ben heel trots op je en ik ben blij dat ik je moeder ben. Jij komt er wel! Je bent uit een stille wereld naar een horende wereld gekomen. Je mag ervaren hoe fijn het is om te horen. Je kan goed deelnemen aan gesprekken. Je kan vogels horen fluiten, regen op het dak, onweer, verkeer, muziek en ga zo maar door. Je bent nu verbonden met de mensen om je heen! Horen is niet alleen geweldig, het is een wonder...'

*zie: www.simea.nl/dossiers/algemeen-speciaal-onderwijs/protocol-aanpassing-omstandigheden-toetsen-examens/

Doorzetter

Wouda: 'Zijn zussen en broer leven ook met hem mee. Nu hij CI's heeft waarmee hij kan zwemmen, verheugen ze zich daar extra op. Eerst zwom hij liever zonder CI. Dan gebaarden we. Ik heb trouwens eerst geprobeerd met hem naar het dovenzwemmen te gaan, maar dat was op vrijdagavond: dan was hij moe. Toen kon hij hier naar zo'n snelcursus en stond ik in het begin aan de kant te gebaren. Dat was hard werken en hij vond het best moeilijk. Maar hij heeft zijn A toch maar gehaald. Lucas is zo'n doorzetter. Hij gaat niet bij de pakken neerzitten. Toen hij voor B ging, zei de zwemjuf dat ik niet meer hoefde te tolken: zij begreep nu wel hoe ze met hem moest omgaan. Maar toen de instructie gegeven werd dat de kinderen kleren mee moesten nemen, hoorde Lucas dat niet. Hij had zijn kleren dus niet bij zich en mocht niet afzwemmen, heel star. Maar ja: zo heb je mensen die heel begripvol zijn en mensen die altijd binnen de lijntjes willen blijven.'

Lucas: 'Ik zit ook op roeien en dat gaat supergoed. Alle jongens zijn heel aardig en de trainer denkt mee. Eigenlijk heb ik ze nooit speciaal iets over mijn doofheid verteld. Ik ben daar trouwens wel een keer in het water gevallen. Toen had ik gelukkig het hoesje om mijn CI...'

Mariën Hannink

AFGEWEZEN DOOR DE REGULIERE SCHOOL?

Scholen hebben met de invoering van passend onderwijs zorgplicht gekregen. Dat betekent dat ze de verantwoordelijkheid hebben om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passende plek te bieden. Het gaat daarbij om leerlingen die worden aangemeld en leerlingen die al op school zitten. De school zoekt in overleg met de ouders een passende plek. Op de eigen school of, als de school niet de juiste begeleiding kan bieden, op een andere reguliere of speciale school. In het schoolondersteuningsprofiel leggen scholen vast welke ondersteuning zij kunnen bieden. Zo kunnen scholen ervoor zorgen dat een doof kind dat zich bij hen aanmeldt op de juiste plek terecht komt.

Voor het mbo is het iets anders geregeld. Op basis van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) waren mbo-instellingen al eerder verplicht om aanpassingen te doen voor studenten met een beperking, tenzij dit een onevenredige belasting is voor de instelling. In het kader van passend onderwijs moeten de instellingen extra begeleiding en ondersteuning bieden aan alle studenten die een extra ondersteunings- of begeleidingsbehoefte hebben. Veel mbo-instellingen hebben daarom hun interne zorg- en ondersteuningsstructuur opnieuw moeten vormgeven. Vanuit de vier instellingen voor auditief en /of communicatief beperkte leerlingen kan ook in het mbo ambulante ondersteuning worden geboden.

Ondanks de zorgplicht en de Wet gelijke behandeling zijn er nog steeds scholen waarop dove leerlingen niet welkom zijn, om wat voor reden dan ook. Heb je zelf met je kind ervaringen met afwijzing(en)? Meld dat dan bij de FODOK: info@fodok.nl. Ook je ervaringen met bezwaren van de school tegen een tolk in de klas (ja, dat komt voor!) zijn welkom. Samen zijn we verantwoordelijk voor een toegankelijke samenleving!

TOLKVOORZIENING LEEFUREN: EEN GROOT GOED!

Een tolk voor privésituaties

Wie slechthorend, doof of doofblind is en een gebarentolk of schrijftolk wil inzetten bij privésituaties, heeft tolkuren nodig. Deze uren kun je aanvragen bij Tolkcontact - www.tolkcontact.nl.

Is je kind doof of slechthorend? Dan heeft het recht op 30 tolkuren per jaar. En als je kind doofblind is, heeft het recht op 168 tolkuren per jaar. Deze uren kun je voor je kind inzetten voor tolkopdrachten in privésituaties. Die tolkuren hoeven maar één keer aangevraagd te worden. Daarna worden deze ieder jaar automatisch verlengd.

Denk niet te snel dat je kind nooit een tolk nodig heeft. Wat dacht je van een verjaardagsfeestje, een toneelvoorstelling

of misschien wel de eerste zwemles? Je kunt die uren gewoon aanvragen en dan zien wat je kind ermee doet. Zorg dat je kind tolkuren heeft, dan kan je er altijd een beroep op doen!

Tolkcontact bracht deze folder uit met informatie over het inzetten van een gebarentolk of schrijftolk bij privésituaties.

De tolkvoorziening leefuren bedreigd?

De tolkvoorziening voor de leefuren is bij de stelselherziening in 2015 overgegaan naar de Wmo, de Wet maatschappelijke ondersteuning. De Vereniging Nederlandse Gemeenten kon de regeling centraal onder haar hoede houden, met Tolkcontact als uitvoerder, maar was van plan om de regeling per 2018 te decentraliseren naar de individuele gemeenten. De belangenorganisaties waren daar fel op tegen: dat zou versnippering van expertise betekenen. We hebben intensief gelobbyd om dat plan tegen te gaan. Dat is gelukt: er komt voor 2018 een overgangsregeling. En ondertussen zullen de belangenorganisaties met de ministeries van VWS, OCW en SZW in gesprek gaan over de mogelijkheid van een centrale tolkvoorziening, waarbij alle drie de soorten tolkvoorziening (leefuren, onderwijs en werk) geharmoniseerd zouden worden. De belangenorganisaties hebben daartoe in 2015 al een voorstel ingediend. We houden je op de hoogte!

Een tolk op school

En zoals je natuurlijk weet, kun je voor je kind op het regulier onderwijs ook een tolk aanvragen, maar dan bij Tolknet - www.tolknet.nl. Je moet dan wel eerst de toekenning aanvragen bij het UWV. Dat moet jaarlijks. Wil je kind geen tolk NGT meer? Denk dan eens aan een schrijftolk!

Mariën Hannink

OUDERS EN TOLKEN IN GESPREK OVER GRENZEN

Begin dit jaar organiseerde de FODOK samen met KTV Kennisnet een ontmoetingsavond voor ouders en (gebaren- en schrijf-)tolken. Dat werd een indringend gesprek, zonder kant-en-klare conclusies, maar mét de gedeelde behoefte aan een vervolg - en dat komt in oktober. Onder leiding van Sebastiaan Bogaard, zelf tolk, coach en communicatietrainer, kwamen er uiteenlopende ervaringen en visies langs en werd er ook veel gelachen.

Tips van ouders aan tolken

- Meld ongewenst gedrag bij de docent, de IB'er of de AB'er: die kunnen ermee verder.
- Wees niet te rigide; pas je aan aan het kind.
- En bij meervoudig gehandicapte kinderen: beweeg letterlijk mee met het kind.
- Middelbare-school-leerlingen zullen zelf vrije uren en wijzigingen aan de tolk moeten doorgeven. Maak het bespreekbaar als dat niet goed loopt.

Tips van tolken en ouders aan ouders

- Nodig de tolk(en) eerst bij je thuis uit, zodat iedereen elkaar kent.
- Neem een tolk op proef voordat je er voor een jaar aan vastzit.
- Maak het bespreekbaar als je niet tevreden bent over de tolk!
- Vraag via-via of iemand goede tolken kent.

Wil je volgende keer ook aanwezig zijn? Dan kan! De volgende bijeenkomst organiseren we op 4 oktober 2017.

Meld je aan via: info@fodok.nl

Nieuwe website

ERBIJ HOREN: TIPS VOOR DOVE EN SLECHT-HORENDE KINDEREN (EN HUN OUDERS)

Stichting Hoormij en de FODOK hebben, met de hulp en de inzet van dove en slechthorende kinderen en jongeren, hun ouders en professionals een leuke, toegankelijke, website gemaakt, met eenvoudige tips voor kinderen met een hoorbeperking: thuis, op de basisschool, op de middelbare school en bij vrijetijdsbesteding

Deze handige website is het resultaat van veel gesprekken met dove en slechthorende kinderen en jongeren en met hun ouders. Ook waren er diverse groepsgesprekken en raadpleegden we professionals. De website geeft tips op allerlei gebieden en benadrukt de keuzemogelijkheden voor de kinderen. Niet ieder kind is immers hetzelfde. Hoe ga jij om met je doofheid in de klas? Wat doe jij als je de leraar niet verstaan hebt? Maar ook is er aandacht voor vrijetijdsbesteding en voor wat te doen bij pesten.

En in de rubriek *Wie helpt mij?* is aandacht voor wat je kunt doen als je hulp nodig hebt. Daar worden ook hulpverleningsmogelijkheden genoemd, zoals de Kindertelefoon, waarmee je ook kunt chatten (www.kindertelefoon.nl), en de GGz voor doven en slechthorenden (www.ggzds.nl).

De jongeren met wie we spraken verzuchtten: 'Was er in onze tijd maar zo'n website geweest!'

Naast informatie voor kinderen is er voor ouders ook veel informatie, zoals tips en handige links, op de website te vinden. Snel kijken dus op www.erbijhoren.nl

Interview

ER IS VEEL GEACCEPTEERDE PROBLEMATIEK

Kees-Ate van der Meer kon je de afgelopen jaren op diverse plekken in de Dovenzorg tegenkomen: bij Kentalis (in uiteenlopende functies in zorg, waarin hij veel samenwerkte met speciaal onderwijs), bij Tolkcontact en nu bij ZAAMzorg, waar hij meewerkend teamleider is. De laatste keer dat ik hem tegenkwam, zei hij iets dat me enorm triggerde, iets dat we allemaal eigenlijk wel weten, maar onvoldoende adresseren. En ik besloot hem op te zoeken bij de mooie locatie van zorgaanbieder ZAAM op IJburg.

Je kunt wel zeggen dat Kees-Ate nauw verbonden is met de Doven-wereld. In zijn professionele leven had en heeft hij te maken met zowel zorg als onderwijs en gaandeweg ontwikkelde hij een persoonlijke fascinatie voor de Dovencultuur en de Nederlandse Gebarentaal. Hij zit dan ook in het tweede jaar van de tolkopleiding. Ook doet hij vrijwilligerswerk en daardoor heeft hij Dove vrienden gekregen.

Grote kans op escalatie

Zijn ervaringen bij ZAAM, na 13 jaar Kentalis, bevestigen zijn ideeën over hoe wij falen in de begeleiding van kwetsbare jonge doven: 'Wij laten die jongeren in hun meest moeilijke tijd los! Dove jongeren willen op een zeker moment geen AB'er meer, ze willen "normaal" zijn, verkering

krijgen, verder geen gedoe. En ouders en AB'ers gaan daar dan in mee, die willen dat eigenlijk ook. En dan is het aanmodderen, zo tot hun 21ste, met vervolgens een grote kans op escalatie. En daar heb ik beide kanten van gezien: de internaliserende jongere, die alleen maar gamet, geen vrienden heeft en vereenzaamt, en de andere jongeren die richting drank, drugs en psychoses gaan.

Ik zou zo graag eens aan de AB'ers van nu willen vragen: "Lieve AB'er, zoek je oud-leerlingen eens op en vraag je af hoe het daadwerkelijk nu met ze gaat!" Een deel van deze dove jongeren, de licht verstandelijk gehandicapte onder hen, maar zeker ook een aantal normaal begaafde jongeren, missen de aansluiting met de samenleving.'

Een zichtbare 'toplaag'

In zijn eerste periode op Weerklank nam hij acht dove medewerkers aan. Zonder dat hij zich ervan bewust was, had hij een aantal toppers binnengehaald: 'Het werkte fantastisch: het waren sterke, slimme, empowerde jongeren. De eerste generatie die de voordelen van

tweetalig onderwijs had genoten. De jonge doven die voor iedereen zichtbaar zijn, die in de media verschijnen, die workshops geven, in besturen zitten, opleidingen volgen en afronden. Bijna allemaal met gebaarvaardige ouders. Maar er is een veel grotere groep jongeren, die gedepriveerd zijn qua taal, die niet met hun ouders kunnen communiceren. Maar die groep is nauwelijks zichtbaar. Op zeker moment gingen sommige Doven terecht protesteren tegen al die betutteling, al die bijna vanzelfsprekende zorg om doven heen. Maar daar zijn die andere doven enigszins de dupe van geworden. De gestrande dove jongeren die we nu zien, hadden gewoon heel vroeg diepe diagnostiek moeten hebben, gericht op sociaal-emotionele ontwikkeling, executieve functies enzovoort. Maar die hebben ze niet gehad. En als ze gediagnosticeerd zijn, hebben hun ouders geen dikke ordners met dossiers thuis. De meeste van deze jongeren zijn eigenlijk vanaf hun geboorte taalgedepriiveerd en hebben ouders met wie ze slecht kunnen communiceren.'

De meest interessante misvatting

'Weet je wat eigenlijk de meest interessante misvatting over deze doelgroep is? Als je vraagt wie het meeste risico loopt: een doof kind, zonder CI, in het tweetalig speciaal onderwijs of een slechthorend kind met technische hulpmiddelen in het regulier onderwijs? Dan zegt iedere professional: "Dat slechthorende kind". En nu worden al die

kinderen met CI in feite slechthorend, hebben dus een hoger risicoprofiel en nu kunnen we de AB gewoon afbouwen?’

En nu kunnen we de AB gewoon afbouwen?

‘Toen ik bij Kentalis werkte, werd er op een school waarmee we nauw samenwerkten voor het eerst een terugkommiddag georganiseerd voor dove leerlingen in het regulier onderwijs. Die kinderen kwamen huilend binnen, ze vonden het doodeng. Maar na afloop zeiden ze: “Wanneer kunnen we elkaar weer zien?”’

‘AB’ers zijn de enige koppeling tussen deze jongeren en de professionele wereld. Zij zouden problemen kunnen signaleren en adequaat moeten reageren, richting leerlingen én ouders. Helaas zijn er nog steeds AB’ers die alleen naar het rapport kijken. Als dat goed is, hoeft de leerling geen AB meer, vinden ze. Er is gewoon teveel geaccepteerde problematiek: een kind dat heel stil in de klas zit, een kind dat niet met sport meedoet? “Ach, dat komt omdat hij doof is” of “Hij is bang dat zijn CI kapot gaat.” De grote pijn is dat wij als

professionals weten dat het ook heel anders kan, maar deze problemen worden gewoon geaccepteerd!’

Moeten tolken dan misschien ook een signalerende functie hebben? ‘Ook door die angst voor betutteling mochten eerder de tolken alleen tolken. Nu zijn we weer meer van het samenwerkingsmodel. Als je als tolk ziet dat een kind meermalen iets niet begrijpt of dat er iets fout loopt, dan moet je daar wat mee. Naar de docent of naar de ouders.’

De AB’er heeft een sleutelpositie

Kees-Ate is heel stellig: de AB’er heeft een sleutelpositie voor jongeren die zouden kunnen ontsporen én voor hun ouders. ‘Maar dan hebben we goed opgeleide, gebarentaalvaardige en goed geïnformeerde AB’ers nodig. Toen ik als unitmanager Ambulante Zorg in Utrecht werkte, hadden we een goede cursus voor 12+’ers ontwikkeld over identiteitsontwikkeling en empowerment. Bij een presentatie op een Kentalisdag had ik 40 medewerkers in de zaal: geen van hen had ooit van de mogelijkheden van zorg gehoord.’ Er zijn fantastische diagnostiek-instrumenten, therapieën en trainingen beschikbaar, maar ze worden veel te weinig ingezet.

We hebben nog een lange weg te gaan. Maar we beloven elkaar dit urgente verhaal verder te vertellen, want we hebben de verantwoordelijkheid om er iets mee te doen.

Mariën Hannink

Wie wil reageren, meer wil weten, suggesties heeft of ervaringen wil delen, kan mailen naar m.hannink@fodok.nl.

foto: Thies Bening

GROW2WORK, HET PLATFORM VOOR DOVEN EN SLECHTHORENDEN OP WEG NAAR WERK

Dove en slechthorende jongeren hebben net als iedereen het doel na de opleiding te starten in een mooie en uitdagende werkomgeving. Helaas blijkt uit diverse onderzoeken dat het voor deze groep lastiger is om aan het werk te komen. Grow2work brengt doven en slechthorenden samen zodat men kan leren van elkaar, kracht kan putten uit de ervaringen van anderen en zich samen sterk kan maken naar instanties die betrokken zijn bij het arbeidsproces. Zo is Grow2work op dit moment met de volgende zaken actief.

UWV voor goede begeleiding naar werk

Grow2work is in gesprek met het UWV. Het UWV blijkt namelijk niet erg goed op de hoogte te zijn van de speciale behoeftes van dove en slechthorende werkzoekenden. De gesprekken met het UWV worden gevoerd tussen de top van het UWV en diverse dove en slechthorende ervaringsdeskundigen. Samen zorgen we voor een betere dienstverlening van het UWV.

Onderzoek naar ondersteuning op het werk

Tegelijkertijd loopt er een onderzoek naar wat scholieren nodig hebben bij de begeleiding naar een mooie stageplek en/of werkomgeving. De ideale situatie is immers dat dove en slechthorende jongeren helemaal niet in contact hoeven te komen met het UWV. Daarvoor moeten werkgevers genegen zijn het gesprek aan te gaan met de dove of slechthorende jongere, maar het is ook noodzakelijk dat deze werkzoekende voorbereid is op de werksituatie en op de vragen waar werkgevers mee worstelen. Dat betekent dat reeds op de opleiding voldoende informatie gegeven moet worden om de jongere een perfecte start te geven. Een onderzoek van Grow2work op de voortgezet onderwijs scholen naar de behoeftes in de voorbereiding gaat daar inzicht in geven. In juni zal het eindrapport worden opgeleverd. Vanzelfsprekend zullen we de uitkomsten daarvan delen.

Roadshow2work – scholenbijeenkomsten

Op de planning staan bijeenkomsten waarbij alle vso-Cluster-2-scholen bezocht worden. Hierbij zal voorlichting worden gegeven gebaseerd op de resultaten uit het onderzoek. We zijn op zoek naar een andere vorm om de leerlingen in het regulier onderwijs te bereiken.

Netwerkbijeenkomsten

Daarnaast worden diverse netwerkbijeenkomsten georganiseerd met als belangrijkste doel 'ontmoeten'. De dove en slechthorende jongeren moeten weten dat ze niet zelf het wiel hoeven uit te vinden, dat ze samen sterk staan.

Funding

Natuurlijk kost een project als Grow2work geld. Gelukkig voelen meerdere goededoelenorganisaties en fondsen zich betrokken en dragen ze bij aan dit project. Om onze dove en slechthorende werkzoekenden nog beter te kunnen helpen, is meer geld nodig. Mocht u ideeën hebben hoe we dit project verder kunnen financieren, dan houden we ons aanbevolen voor tips. Heeft u verder nog vragen of tips? Laat het ons weten. Want kennis delen en elkaar sterker maken is waar Grow2work om draait.

Ine Klosters

Projectleider Grow2work

Word óók lid van de
grow2work
community
Deel jouw ervaringen en tips op
www.facebook.com/groups/grow2work

ER IS NIET ÉÉN OPLOSSING VOOR ALLE DOVE KINDEREN

Eind maart vond in EYE in Amsterdam het tweedaagse congres Teaching Deaf Learners plaats, georganiseerd door Harry Knoors (Kentalis) en Marc Marschark (National Technical Institute for the Deaf, VS). Sprekers uit verschillende landen deden verslag van hun onderzoeksprojecten. De FODOK was op uitnodiging van Kentalis ook aanwezig. Wat werd er zoal verteld?

Marc Marschark gooide meteen de knuppel in het hoenderhok: 'Soms krijg je op vragen antwoorden die je liever niet had gehoord. Maar de kinderen zijn veranderd en de situatie is veranderd. Stel dus je aannames en verwachtingen steeds bij. We dachten dat sommige dingen werkten in het onderwijs, maar het was niet evidence based.'

Zo blijkt er geen relatie te zijn tussen leesvaardigheid en hoeveel je hoort. Veel onderzoek wordt gedaan in het basisonderwijs. Daar lezen CI-kinderen beter dan dove kinderen zonder CI. Maar in het middelbaar en hoger onderwijs gaat die voor-sprong verloren. Ook leidt tweetalig onderwijs niet per definitie tot betere school-prestaties.

Marschark benadrukt: 'Everything works for somebody, nothing works for everybody.' Elk kind moet je goed blijven volgen. Een valkuil is dat op de lagere school alles goed gaat, dankzij de nodige hulp, maar dat die hulp gaandeweg wordt afgebouwd "want het gaat zo goed". En dan stopt de vooruitgang, of is er soms zelfs sprake van een teruggang. Vroege interventie en vroeg taalaanbod zijn niet voldoende: we onderwijzen CI-kinderen op dovenscholen alsof ze doof zijn en op reguliere scholen alsof ze horend zijn, maar ze zijn geen van beide. Ze zijn anders.'

Oraal aanbod is niet effectief bij leren lezen

Paul Miller van de Universiteit van Haifa (Israël) vertelde over zijn onderzoek naar de 'verkeerd begrepen dove lezer'. Miller deed onderzoek naar taalverwerving door doven en hij ontdekte dat fonologisch geschreven woorden niet worden herkend door doven. Doven kijken naar het woordbeeld; oraal aanbod is niet effectief bij leren lezen.

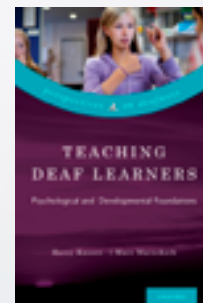
Kathryn Crowe (Charles Sturt University, Australië) sprak over meertaligheid. De meeste mensen zijn het, maar toch wordt eentaligheid als norm gezien. Terwijl bewezen is dat meertaligheid neurologisch, cognitief en linguïstisch voordelen biedt! De eventuele nadelen van een kleinere woordenschat of minder vloeiend taalgebruik wegen niet op tegen de voordelen. En er zijn geen verschillen

tussen doven en horenden. Ook doven kunnen meerdere talen leren.

Jesper Dammeyer (Universiteit van Kopenhagen, Denemarken) hield een boeiende lezing over geestelijke gezondheid en psychosociaal welbevinden bij dove en slechthorende kinderen. Bij dove/slechthorende kinderen komen drie tot vier keer meer problemen voor dan bij horende kinderen. Ook een tijdelijk gehoorverlies, bijvoorbeeld door een middenoorontsteking, leidt al tot grotere risico's! CI verlaagt het risico enigszins. Doorslaggevend is de communicatieve vaardigheid: als kinderen in voldoende mate gebruik kunnen maken van gesproken taal of gebarentaal, is er geen significant verschil met horenden.

Het is wel zo dat 30-40% van de dove/slechthorende kinderen bijkomende problemen hebben. Van hen heeft 67% psychosociale problemen. Het is dus belangrijk om de communicatieve en sociaal-emotionele vaardigheden te ontwikkelen en daar al vroeg mee te beginnen.

Map van der Wilden

Deze rubriek bevat korte berichten over wat er binnen (en buiten) de FODOK speelt. In veel gevallen vind je op onze website www.fodok.nl meer informatie.

DOVE KINDEREN OPVOEDEN: WAT JE NOEMT EEN UITDAGING!

De puberteit is doorgaans niet een periode waar je als ouder naar uitkijkt: dat is voor ouders van dove en slechthorende kinderen niet anders. En hoewel het echt kan meevallen, tips en ondersteuning kun je altijd gebruiken. Daarom werkt de FODOK samen met GGMD, de Rijksuniversiteit Groningen, Stichting Hoormij en de jongerenorganisaties Nederlandse Dove Jongeren en SH-Jong aan een onderzoek naar de ondersteuningsbehoeften van ouders en de ervaringen van dove en slechthorende jongeren. Mocht je je ervaringen met de onderzoekers willen delen, dan kun je je aanmelden op info@fodok.nl.

ER KOMT EEN NIEUW BOEKJE 'DOOF OF SLECHTHOREND KIND IN DE GROEP'

Dove en slechthorende kinderen groeien op in een samenleving die volledig is ingesteld op mensen die goed horen. Dat maakt het voor hen moeilijk om mee te doen met andere kinderen, bijvoorbeeld op school of op een club. Meedoen gaat zeker niet vanzelf. Begeleiders die een doof of slechthorend kind in hun groep krijgen, zoals leerkrachten en trainers, hebben kennis en inzicht nodig, zodat ze rekening kunnen houden met de mogelijkheden en beperkingen van het kind. Daarom bracht de FODOK in 1999 de interviewbundel *Een doof kind in de groep* uit. In de interviews vertelden begeleiders hoe zij omgaan met een doof kind in hun groep, en wat de aandachtspunten zijn. Sinds 1999 is er veel veranderd, o.a. door de CI's die de meeste dove kinderen tegenwoordig al op jonge leeftijd krijgen en door de Wet passend onderwijs. Daarom werkt de FODOK, samen met Stichting Hoormij, aan een nieuw boekje. Het Revalidatiefonds en de Stichting Fonds voor het Dove en Slechthorend Kind maken het boekje financieel mogelijk. Onze dank is groot!

Inmiddels hebben de eerste interviews met ervaringsdeskundigen (docenten en anderzootige begeleiders) plaatsgevonden. In het nieuwe boekje komen uiteraard ook tips van dove en slechthorende jongeren.

WEL OF GEEN CI? HOE MAAK JE DE KEUZE?

De FODOK werkt momenteel aan de ontwikkeling van een nieuwe online Keuzehulp voor ouders van kinderen met een CI, of ouders die dit overwegen. Wat zijn belangrijke vragen die je hebt als ouder? Wat heb je gemist in de voorlichting? Wat had je graag eerder geweten? Wij zijn op zoek naar ouders die hun verhaal met ons willen delen. Met behulp van jullie input kunnen wij een zo compleet en waardevol mogelijke Keuzehulp maken. Wil je tips en ervaringen delen? Laat het weten aan Lara Laurens via lara@fodok.nl.

30 SEPTEMBER 2017: WATERSAFARI NIEUWKOOPSE Plassen

Op zaterdag 30 september, van 14 tot 16 uur, varen de schippers van Natuurmonumenten uit, de Nieuwkoopse Plassen op. En... de FODOK vaart mee! Tijdens deze watersafari

leren kinderen over het ontstaan van de plassen en gaan zij op zoek naar de dieren die in het water en rondom de Nieuwkoopse Plassen leven.

De watersafari heeft een vol en aantrekkelijk programma.

Zo gaan de kinderen:

- Met een verrekijker speuren naar vogels, zoals de buizerd en de aalscholver;
- Gewapend met een schepnet de sloten afspeuren op zoek naar waterdiertjes;
- Met zoekkaart en vergrootglas de dieren opzoeken en bekijken.

Aan het eind van de tocht legt de boot aan bij de Geitenkamp, een onbewoond eiland midden in de Nieuwkoopse Plassen. Daar kunnen de kinderen op zoek naar Villa Kiekendief, beklimmen ze de vogeltoren en lopen ze over het moeras!

Alle kinderen van 4 tot 15 jaar mogen mee, mits onder begeleiding van een volwassene.

Locatie: Bezoekerscentrum Nieuwkoopse Plassen, Dorpsstraat 116, 2421 BC Nieuwkoop. NGT-tolken zijn aanwezig.

Willen jullie ook mee op avontuur? Meld je dan aan op info@fodok.nl. Deelname is gratis.

NIEUWE WEBSITE IN DE MAAK

De FODOK werkt al enige tijd aan een nieuwe frisse website. De website voldoet beter aan de huidige eisen, heeft een handige nieuwsrubriek, een activiteitenkalender en staat boordevol informatie. En bovendien is het een plaatje om te zien. We hopen dat de website in de tweede helft van het jaar live gaat.

NATIONALE LEESVERTELWEDSTRIJD 2017

Op zaterdag 27 mei kwamen meer dan 500 dove, slechthorende én horende bezoekers naar het Beatrixtheater in Utrecht voor de finale van de Nationale LeesVertelwedstrijd. Het publiek reageerde enthousiast op de tien talentvolle finalisten. Gerrit Eilering van de Kentalis Guyotschool werd de verdiende winnaar.

Dit was alweer de 20ste LeesVertelwedstrijd en dus was het Beatrixtheater extra feestelijk opgetuigd met grote foto's van eerdere winnaars en droegen veel bezoekers kroontjes. Het was kortom (weer) één groot feest! De FODOK, die immers leesbevordering hoog in het vaandel heeft staan, vraagt jaarlijks een substantieel deel van de subsidie voor deze happening aan bij het ministerie van OCW.

DE FODOK OOK OP FACEBOOK EN TWITTER!

Wij willen jullie graag laten zien wat we allemaal doen! Daarom is de FODOK ook te vinden op Twitter en Facebook! Zo ben je altijd als eerste op de hoogte van onze laatste informatie!

Volg ons op Twitter (www.twitter.com/fodok) en/of like ons op Facebook (www.facebook.com/FODOK56)

Speciaal voor ouders van meervoudig gehandicapte dove kinderen is er een besloten Facebookgroep opgericht: Facebookgroep MG-doof.

Verlag workshop

EMPOWER JE KIND

De FODOK vroeg Ilse Jobse om op 10 mei een workshop te verzorgen met de titel *Empower je kind*. Zo'n vijftien ouders zijn die avond van de partij. De meeste aanwezigen hebben een jong doof kind.

Even voorstellen: Ilse Jobse Ilse begint de workshop met iets te vertellen over zichzelf. Ze is doof geboren en komt uit een horend gezin. Haar schooltijd zat ze op het internaat. Zodoende zat ze in twee werelden: door de week was ze op school en het internaat tussen doven (Dovenwereld), in het weekend thuis in de horende wereld. Vooral thuis ging ze zich steeds meer beperkt voelen omdat de familie niet gebaarvaardig was.

Op dit moment werkt ze bij de Riethorst als opvoedcoach en gebarendocent. Daarnaast is ze voetreflextherapeut. Ze is getrouwd met een dove man en ze heeft twee horende kinderen.

Ilse geeft de workshop met veel interactie. Het is niet de bedoeling dat het een 'les' wordt waarbij zij alleen maar input geeft. Iedereen mag ervaringen delen of vragen stellen. Ze benadrukt dat er geen goed of fout is, maar dat het gaat om het uitwisselen van ideeën.

In haar inleiding legt Ilse uit dat een doof kind anders is dan een horend kind. Een doof kind mist veel indirecte informatie en moet meer moeite doen om allerlei gebeurtenissen om zich heen te begrijpen. Een doof kind is veel visueler ingesteld dan een horend kind. Zij benadrukt het belang van de tweetalige opvoeding: geef je kind de rijkdom van twee talen.

Een ouder zegt daarop: 'De gezinsbegeleiding stimuleert om NmG te gebruiken, maar het CI-team zegt dat we moeten praten en NIET gebaren.'

Een andere ouder reageert daarop: tijdens een bijeenkomst met wetenschappers werd uitgelegd dat tweetaligheid prima is en dat het juist de communicatieve vaardigheden bevordert.

Zelfvertrouwen

Ilse Jobse benadrukt dat het heel belangrijk is dat je je kind zelfvertrouwen geeft. Dit gebeurt door achter je kind te gaan staan. Ga niet bovenop je kind zitten, want dat is betuttelend. Ook niet altijd je kind bij de hand nemen, want dan denkt het kind 'ik kan het niet'. Daarom, ga achter je kind staan: laat je kind zelf dingen doen, als er problemen zijn dan sta je klaar. Het kind moet leren met vallen en opstaan. Dat geeft zelfvertrouwen en kracht. Veel dove mensen zijn in de jeugd teveel betutteld. Als volwassenen krijgen ze daardoor

een afhankelijke opstelling. Ze zijn gewend dat anderen beslissen.

Een strenge opstelling is autoritair en geeft soms opstandigheid. Beter is om heel duidelijk te zijn en consequent.

Positief zelfbeeld

Ilse geeft een voorbeeld uit haar eigen leven. Na het internaat ging zij een opleiding doen. Zij voelde zich hier onzeker over omdat ze ineens moest functioneren in de 'horende wereld'. Haar vader stimuleerde haar door te zeggen dat ze het gewoon kon proberen. Als het niet zou lukken dan kon ze nog altijd stoppen. Hij geloofde in haar en daar is ze hem nog steeds heel dankbaar voor.

Geloof in je kind

Zorg dat je kind een positief zelfbeeld krijgt. Een doof kind is kwetsbaar en het is belangrijk dat het kind zich staande kan houden. In een groep moet een kind overtuigend zijn en dit uitstralen. Geef het kind hier instrumenten voor: geloof in je kind, laat het eigen keuzes maken, ga achter je kind staan.

Tip: Je kind is verdrietig omdat je boos bent geweest. Je zegt sorry, maar ziet dat het verdriet er nog is. Zeg: 'Je voelt je verdrietig hè? Waar zit het verdriet? Zeg even hallo tegen je verdriet.'

Het verdriet is er, mag er zijn; je erkent de emotie.

Ouder: Het kind zit op de iPad. Je vindt dat het kind moet stoppen. Hoe pak je dat aan?

Voorbeelden van andere ouders: zet een kookwekker of zeg vijf minuten van te voren dat hij over vijf minuten moet stoppen. Voordeel: je kind gaat niet in de weerstand, houdt zelf de controle (dove kinderen willen graag de controle hebben).

Een doof kind mist veel indirecte informatie

Tip: Leg veel uit. Dove kinderen missen vaak indirecte informatie. Ze hebben niet alles meegekregen en zullen daardoor niet alles begrijpen of de nuance missen. Een

goede manier is om 's avonds voor het slapen gaan de dag door te nemen. Wat was leuk of niet leuk, wat is er gebeurd, wat ging goed of niet goed. Op deze manier kun je zaken bespreken, zorgen dat een kind de dag goed verwerkt. Bespreek emoties met behulp van een verhaal, een boek of een film.

Ouder: Het kind tikt zijn vriendje steeds aan. Vriendje reageert niet, dus het kind blijft doorgaan met aantikken en er komt ruzie. Het is belangrijk om uit te leggen hoe andere kinderen het aantikken ervaren.

Hoe kijk je naar je kind?

- mijn kind is doof of
- mijn kind is vrolijk, houdt van voetbal en o ja, het is ook doof.

Ilse benadrukt dat doof zijn een bijzaak is en niet een hoofdzaak.

Ouder: In een gezin met doof en horend kind heeft het horende kind het gevoel dat het dove kind meer aandacht krijgt.

Plan aparte activiteiten met het horende kind. Ouder: Dove zoon duwt zijn broertje en blijft dat steeds opnieuw doen. Broertje gaat huilen, maar toch doet dove zoon het steeds weer. Een andere ouder reageert hier op door te vertellen dat zij met haar dochter soms dingen naspeelt met poppetjes in het poppenhuis. Bespreken, herhalen, eventueel een boek erbij zoeken.

Tip: Zorg dat kind niet verlegen, teruggetrokken is, zorg dat kind voor zichzelf kan opkomen.

Zeg nooit 'laat maar'; zeg eventueel 'ik vertel het je later'. En doe dat dan ook.

Ouder: Nu dove kinderen meestal op regulier onderwijs zitten, is het lastiger om ze kennis te laten maken met de Dovenwereld. Blijf het toch proberen via dove oppas, activiteiten voor dove kinderen, dovensport etc. Een doof rolmodel is belangrijk.

Tijdens de workshop geeft Ilse tips en er is veel uitwisseling. De aanwezige ouders geven veel voorbeelden of ze stellen opvoedvragen en wisselen ervaringen uit. De ouders vinden het heel prettig om over praktische opvoedvragen te praten. Er is behoefte aan een vervolg op deze workshop.

Tot slot de tip: Zie je dove kind niet als een last maar als een verrijking!

Karla van der Hoek

TAALONTWIKKELING BIJ KINDEREN MET GEHOORVERLIES

Inmiddels is er een grote groep kinderen met een Cochleair Implantaat (CI). In de loop van de tijd is veel onderzoek gedaan naar de taalontwikkeling van deze en andere kinderen met gehoorverlies. De resultaten blijken heel uiteenlopend te zijn. Recentelijk zijn er drie promotieonderzoeken gepubliceerd over taalontwikkeling. Dit artikel geeft een indruk van de onderwerpen en resultaten van deze onderzoeken.

Hora est

1. Ontwikkeling van gesproken taal bij kinderen met CI Brigitte de Hoog

Een CI kan de waarneming van geluid gedeeltelijk herstellen voor dove kinderen en volwassenen. Dit heeft geleid tot betere uitkomsten bij kinderen op het gebied van spraakwaarneming, spraakvermogen, verbale

intelligentie, gesproken taalvaardigheid en leesvaardigheid. Dit geldt echter niet voor alle kinderen die gebruik maken van een CI. Sommige kinderen presteren na een paar jaar (bijna) vergelijkbaar met normaal horende leeftijdsgenoten, terwijl andere kinderen achterstanden blijven vertonen op alle domeinen van taal.

Er bestaat dus een aanzienlijke variatie binnen de groep kinderen met CI wat betreft gesproken taalvaardigheden, voornamelijk op het gebied van de grammatica. De oorzaak van deze variatie wordt vooralsnog maar deels begrepen. Het onderzoek bestudeert daarom de mogelijke onderliggende oorzaken van deze problemen.

Perceptie versus verwerking

Kwalitatief goede spraakperceptie blijkt cruciaal te zijn voor de taalvaardigheden van de kinderen. Problemen met de woorden-

schat van geïmplanteerde kinderen worden veroorzaakt door hun beperkte auditieve toegang tot nieuwe gesproken woorden. Uit de onderzoeksresultaten blijkt echter ook dat bijna een kwart van de kinderen met CI daarnaast problemen heeft met de taalverwerking en met het fonologisch werkgeheugen.

De problemen met gesproken taalvaardigheden van de heterogene groep kinderen met CI in het proefschrift lijken dus voornamelijk veroorzaakt te worden door hun verstoorde auditieve input. Maar ook het fonologisch geheugen kan dus een rol spelen. De Hoog stelt dat het wenselijk is dat interventies bij kinderen met CI ook gericht zijn op het verbeteren van spraakherkenning en spraakdecoderstrategieën.

2. Waar taal en horen elkaar ontmoeten Elke Huysmans

'Ik moet even over denken.'

Dit promotieonderzoek toont aan dat slechthorendheid tijdens de kindertijd leidt tot fouten tijdens het spreken op volwassen leeftijd. Daarom is er specifieke aandacht nodig in de begeleiding van de

taalontwikkeling van slechthorende kinderen, zowel in de diagnostiek als in logopedische behandeling.

Gesproken taal

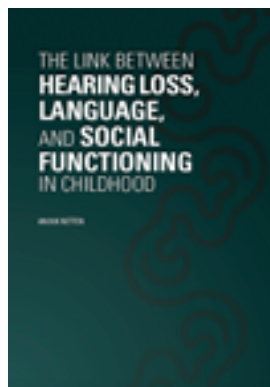
Als een kind slechthorend wordt geboren, hoort het een gesproken taal minder goed dan een kind met een goed gehoor, ondanks hoortoestellen of een cochleair implantaat. Elke Huysmans onderzocht de langetermijneffecten van aangeboren slechthorendheid op het produceren van taal. Ook op volwassen leeftijd zijn er nog gevolgen merkbaar van het leren van taal met een verminderd gehoor. Volwassenen die geboren werden met een matig tot ernstig gehoorverlies (40-95 dB) maken meer grammaticale fouten in hun gesproken Nederlands dan volwassenen die hun taal leerden met een goed gehoor.

Geschreven tekst

Voor het schrijven van een tekst zag het plaatje er anders uit: volwassenen met aangeboren slechthorendheid maakten net zo veel, of net zo weinig, grammaticale fouten bij het schrijven als goedhorende volwassenen. Grammaticale regels worden dus wel geleerd met een verminderd gehoor, want slechthorende volwassenen passen ze goed toe als ze tijdens het schrijven de tijd kunnen nemen om hun zinnen te formuleren.

Kwetsbaarheden in het Nederlands

Grammaticale fouten tijdens het spreken hebben vooral betrekking op onderdelen van het Nederlands die niet goed hoorbaar zijn voor mensen met slechthorendheid. Volwassenen die hun taal leerden met gehoorverlies vergisten zich in het gebruik van bepaalde lidwoorden ('de'/'het') of lieten het lidwoord in zijn geheel weg, maakten fouten bij het vervoegen van werkwoorden ('jij fietst', in plaats van 'jij fietst') en toonden moeite met het juiste gebruik van het bijwoord 'er' ('ik moet even over denken', in plaats van 'ik moet er even over denken'). Deze aspecten verdienen dan ook meer aandacht in de begeleiding van de taalontwikkeling van slechthorende kinderen, zowel in de diagnostiek als in logopedische behandeling.

3. Taal, communicatie en sociaal functioneren bij kinderen met gehoorverlies **Aniek Netten**

In dit onderzoek wordt de relatie tussen taal, communicatie en sociaal functioneren onderzocht bij kinderen met gehoorverlies. Dove en slechthorende kinderen ondervinden vaker angst en depressie. Het onderzoek zoomt in op de ontwikkeling van empathie, het

vermogen om andermans emoties waar te nemen en te begrijpen. In eerste instantie lijkt er geen verschil te zijn tussen dove, slechthorende en horende kinderen. Maar op het gebied van prosociaal gedrag laat het onderzoek zien dat er wel degelijk verschil bestaat. Het helpen van anderen, zonder dat het gericht is op het eigen welzijn, lijkt voor dove en slechthorende kinderen lastiger dan voor horende kinderen. De oorzaak hiervan lijkt gelegen in de problemen die deze groep heeft in de indirecte communicatie. Dove en slechthorende kinderen krijgen veel minder mee van hun omgeving. Hierdoor komen zij minder tot incidenteel leren en missen zij belangrijke vaardigheden die horende kinderen wel terloops uit hun omgeving oppikken.

Netten ziet geen directe relatie tussen taalvaardigheid en sociaal-emotionele ontwikkeling. Daarentegen ziet ze wel een duidelijke relatie tussen taalvaardigheid en communicatieve vaardigheden en tussen sociaal-emotionele ontwikkeling en communicatieve vaardigheden.

Het onderzoek laat zien dat wanneer de communicatieve vaardigheden toenemen, ook minder psychosociale problemen lijken te ontstaan. Een andere conclusie in dit onderzoek is dat hoe eerder kinderen geïmplanteerd worden, hoe beter de communicatieve vaardigheden zijn en hoe minder kans bestaat op angsten en depressie bij deze kinderen.

Henk Prevaes

IK VOEL MIJ NIET ANDERS

Dick de Bruijn (30) is doof en woont in Vries. Dick heeft op een dovenschool gezeten en ging na groep 8 naar het regulier onderwijs. Momenteel werkt Dick als leerkracht op een dovenschool. Hij werkte ook mee aan de FODOK-dvd *Lezen leuker maken* voor dove en slechthorende kinderen en jongeren - met of zonder CI.

Toen ik op een school stage liep in een middenbouw-groep had ik een gesprek met een meisje dat mij altijd is bijgebleven. We waren aan het kletsen en op een gegeven moment had het meisje het erover dat zij niet thuishoorde op de doven-/slechthorendenschool. Het meisje zei dat ze heel goed kon praten en veel kon horen, al bleef ze wel slechthorend. Ze zei dat ze beter was dan de andere kinderen en ze wilde graag naar een reguliere school. Na mijn stage hoorde ik dat zij niet veel later naar het regulier onderwijs is gegaan en dat ze geen contact meer had met haar dove/slechthorende vriendjes.

Waarom het mij bijbleef, is omdat hier werd gezegd dat de één beter is dan de ander. Alles heeft natuurlijk zijn voor- en nadelen. Maar waarom zou je als jij op de ene school zit de andere minderwaardig vinden en veroordelen? Iedereen kiest voor iets dat het beste bij hem of haar past.

Hoe komt dat eigenlijk? Dat het beeld bestaat dat bijvoorbeeld het regulier onderwijs beter is? Komt dat omdat regulier als 'normaal' en speciaal als 'anders' wordt gezien? Hoe is dat beeld ontstaan bij het meisje? Komt dat door de ouders, de familie, de omgeving? Omdat de grootste groep bestaat uit horende mensen en kinderen niet anders dan anderen willen zijn?

Ikzelf voel mij niet anders. Ik ben dan wel doof, de dingen gaan misschien anders dan bij een ander, maar voor mij is het gewoon zo. Misschien is het wel makkelijker om horend te zijn. Je valt dan niet meteen op. Je hoeft niet te denken aan een tolk bij een gesprek of je af te vragen of de bioscoopfilm wel ondertiteld is. Ook ben je minder aan het puzzelen wat al die horende

mensen allemaal tegen je zeggen. Maar al deze dingen zijn voor mij een onderdeel van mijn leven. Het is een automatisme geworden en ik voel mij er niet anders door.

Onlangs ben ik begonnen aan het boek *Ver van de boom*, van Andrew Solomon. Een dikke pil, waarin hij schrijft over kinderen die anders zijn dan hun ouders, bijvoorbeeld omdat ze doof of meervoudig gehandicapt zijn. Ouders geven een 'verticale' identiteit mee zoals religie, huidskleur, nationaliteit of taal. De kinderen die anders zijn, omdat ze bijvoorbeeld doof zijn, ervaren een 'horizontale' identiteit. Ze delen iets gemeenschappelijks zoals doof zijn. Doordat deze kinderen anderen ontmoeten die hetzelfde hebben, ervaren ze dat ze niet de enige zijn. Ze voelen zich onderdeel van een groep. Ouders kunnen verdrietig zijn omdat hun dove kind van hen verschilt. Hun kind is anders dan de anderen. Het communiceren gaat anders, hoe zal de toekomst zijn? De meeste doofgeboren kinderen hebben horende ouders. Zij weten vaak niet dat er achter de doofheid van hun kind een rijke cultuur bestaat, die is ontstaan doordat zij iets gemeenschappelijks delen: hun doofheid en de gebarentaal. De doofheid wordt dan niet gezien als een medisch iets, een probleem, maar als een identiteit. Uit het boek komt naar voren hoe wij, als mensen, omgaan met het 'anders zijn'.

Ook mijn ouders hadden zo hun zorgen, hoe zou het gaan in de toekomst? Hoe zou ik mijzelf kunnen redden in de 'grote horende wereld'? Nu zien ze dat ik gelukkig ben in mijn leven en weten ze dat het goed is zo. En dat meisje? Zij is inmiddels een jongedame, die ik zag tijdens een activiteit voor doven.

Dick de Bruijn

Leuke gezinsactiviteit

LAMMETJES KNUFFELEN OP DE GEERTJESHOEVE

Op zondag 19 maart organiseerde de FODOK samen met Stichting Zo Hoort Het een gezellige activiteit voor dove en slechthorende kinderen, met of zonder CI, hun broertjes en zusjes en hun ouders. De FODOK heeft vorig jaar besloten de jaarlijkse themadag te vervangen door een aantal gezinsactiviteiten. En natuurlijk is het dan een beetje zoeken wat het beste werkt, wat de bezoekers het fijnst vinden én wat leuke activiteiten zijn. We hebben de samenwerking gezocht met Stichting Zo Hoort Het. Zij bestaan dit jaar alweer tien jaar en hebben al heel veel activiteiten georganiseerd voor dove en slechthorende kinderen in het hele land. Er zijn altijd tolken aanwezig om de communicatie tussen de bezoekers te ondersteunen. Afhankelijk van de activiteit gaan de tolken met de kinderen op pad en hebben ouders even hun 'handen vrij' om samen met andere ouders te kletsen en ervaringen te delen.

Vanaf 11 uur kwam een aantal gezinnen samen in een gehuurde ruimte bij de Geertjeshoeve. Na

een kopje koffie of glaasje appelsap werd het tijd om wat te gaan rondkijken op de boerderij. Er was genoeg te doen: spelen in het stro, grote geiten aaien en bix voeren, rondjes rijden op de pony's, in het speeltuintje spelen, of - en dat was wel het allerleukst - de kleine geitjes flesjes melk geven. Op verschillende plekken waren er stallen waar je de geitjes kon knuffelen en te drinken kon geven. En dat was soms best overweldigend. Want als je met een flesje aankwam, dan duurde het niet lang of er stonden vijf tot tien geitjes om je heen te vechten om de speen. En kregen ze die niet te pakken, dan zochten ze gewoon door en begonnen te knabbelen aan je veters, je broek of je jas.

Het leuke van samen zijn is dat je andere ouders spreekt, met wie je tips en ervaringen kunt delen. En wie weet houdt je kind er wel een speelkameraadje aan over. Wil je ook eens een van de activiteiten bijwonen? Houd de website en Facebook in de gaten of volg ons op Twitter.

Inge Doorn

INFOLIO

GOEDOMTEWETEN...

**Wil je meer weten over één van de genoemde onderwerpen of heb je zelf een interessant nieuwtje waar ook andere ouders hun voordeel mee kunnen doen? Bel of mail ons: 030 - 290 0360 of info@fodok.nl
Zie ook www.fodok.nl**

DE KINDERGEBAREN-APP VOOR DOVE EN HORENDE KINDEREN
200 gebaren gemaakt door en voor kinderen zijn samengebracht in de KinderGebaren-app. De app is ontwikkeld door de vader van een doof jongetje en de NSDSK. Dove en horende kinderen kunnen met de app spelenderwijs gebaren leren aan de hand van voorbeeldfilmpjes. De gebaren in de filmpjes zijn gemaakt door 18 dove, slechthorende en horende kinderen in de leeftijd van 5 tot 11 jaar. Ook horende broertjes, zusjes, vriendjes en vrien-

dinnetjes kunnen de app gebruiken. Zo kunnen dove, slechthorende en horende kinderen met elkaar communiceren en spelen. De gebaren zijn ingedeeld in de categorieën: dieren, ik en mijn omgeving, leuk, seizoenen en emoties. Ook zit er een quiz in de app waarmee de kinderen hun gebarenkennis kunnen testen. Dit is de eerste gebaren-app die voor en door kinderen is gemaakt. De app is gratis beschikbaar via Google Play Store en de App Store.

STEUNPUNT ONDERWIJS VAN DE NSGK

De NSGK wil met haar Steunpunt Onderwijs ouders helpen die kiezen voor regulier onderwijs voor hun gehandicapte kind. Ouders lopen immers regelmatig vast in die keuze. Ze kunnen bijvoorbeeld geen school vinden die openstaat voor hun kind. Of het kost moeite om de noodzakelijke aanpassingen en zorg te regelen. En veel ouders raken de weg kwijt in de wirwar aan instanties en regelingen. Het Steunpunt Onderwijs biedt concrete hulp in de vorm van kennis en advies, bijvoorbeeld over wetten en verdragen. Ook helpt het ouders en leerlingen om hun vaardigheden en houding zodanig te versterken dat ze beter kunnen opkomen voor hun belang. Het Steunpunt Onderwijs is bedoeld voor ouders die hun kind graag naar het regulier onderwijs willen laten gaan, maar daarbij vastlopen. Ook ouders die voorschoolse educatie zoeken, kunnen bij het Steunpunt terecht. En hetzelfde geldt voor jongeren en

jongvolwassenen met een handicap die naar het regulier onderwijs willen gaan en daarbij vastlopen. Voorwaarde voor deze hulp is dat ouders/jongeren zich actief opstellen en zelf al binnen hun mogelijkheden hebben gezocht naar oplossingen.

RECHT OP TOLKVERGOEDING VOOR EEN MINOR IN HET BUITENLAND!

Caroline Smits wilde voor haar hbo-studie Internationaal Toeristisch Management een minor in Barcelona volgen en vroeg een tolk NGT aan bij het UWV. Dat wees de aanvraag af, Caroline moest haar minor maar in Nederland doen. Ze startte echter een bezwaarprocedure en... kreeg gelijk! In principe betekent dat dat elke dove student nu recht heeft op tolkvergoeding voor een minor in het buitenland, mits het om een Nederlandse studie gaat en de student onder de Wet Wajong valt en Nederlands ingezetene blijft. De verblijfkosten van de tolk zijn wel voor rekening van de student.

Caroline en haar ouders zijn zeer te spreken over de mogelijkheden van de Erasmus+-beurs. Met die beurs kon Caroline toch een tolk meenemen, toen de toekenning van het UWV nog niet rond was. Als Erasmus+-student ontvang je tijdens je buitenlandverblijf een tegemoetkoming in je reiskosten en in de extra kosten van levensonderhoud. Het bedrag van deze Erasmus+-beurs wordt jaarlijks vastgesteld en is gekoppeld aan het land van bestemming. Het beursbedrag dat je ontvangt, is verder gerelateerd aan het aantal dagen dat je voor studie of stage in het buitenland verblijft. Zie www.erasmusplus.nl.

DIERVERZORGING MET GEBARENTAAL OP BALANS KINDERBOERDERIJ DE VEENWEIDE IN SOEST

Op kinderboerderij De Veenweide zijn kinderen dagelijks welkom om meer te leren over dieren, natuur en milieu. Speciaal voor dove en slechthorende kinderen is elke laatste zaterdag van de maand een speciale dierversorgingsmiddag met gebarentaal. Deze middag staat in het teken van dieren en dierversorging. Kinderen leren, in een klein groepje, meer over de dieren op de kinderboerderij en mogen helpen met de verzorging, aaien, poetsen en knuffelen. Deze activiteit wordt begeleid door een jonge vrijwilligster. Zij is doof en heeft een CI. Ze kan zowel in gesproken Nederlands als in de Nederlandse Gebarentaal en het Nederlands ondersteund met Gebaren communiceren.

De activiteit is gratis toegankelijk, maar aanmelden is verplicht.
 12.30-13.30 u.: voor kinderen van 6-9 jaar (onderbouw)
 13.30-15.00 u.: voor kinderen van 9-12 jaar (bovenbouw)
 Jongere kinderen zijn ook welkom, maar alleen onder begeleiding.
 Meer informatie vind je op www.stichtingbalans.nl/balans/kinderboerderij/

Stichting Inbetweenties: jongeren met een auditieve en lichtverstandelijke beperking

Hallo,

Wij zijn een Stichting met het volgende doel voor ogen: het verzorgen van een kleinschalige woonvoorziening, met waar mogelijk dagbesteding, voor jongeren met een auditieve en lichtverstandelijke beperking, waarbij gebruik gemaakt wordt van totale communicatie, inclusief de noodzakelijke zorg en begeleiding.

Voor een kind dat extra ondersteuning nodig heeft in het dagelijks leven is een vervolgstap qua wonen niet altijd vanzelfsprekend.

Samen met andere ouders zouden we graag een veilige, overzichtelijke en liefdevolle leefomgeving willen creëren door een eigen wooninitiatief op te zetten, in samenwerking met Kentalis.

We willen graag in contact komen met andere ouders, om samen dit doel verder vorm te gaan geven.

Ben je geïnteresseerd en wil je meer weten?

Kijk op onze website voor meer informatie:

www.stichtinginbetweenties.nl.

Spreekt ons initiatief je aan, dan zien we

je reactie graag tegemoet op:

info@stichtinginbetweenties.nl.

Namens het bestuur,

Karin Dokter (moeder van Kyara)

In een ruimte met gladde wanden, vloer en plafond gaat geluid weerkaatsen. Hierdoor ontstaat nagalm. In een ruimte met veel nagalm is het lastig om een gesprek te verstaan. De ruimte is ook onrustig zodra er veel mensen aanwezig zijn. Harde geluiden klinken extra hard.

Voor dove kinderen met een CI is het prettiger om in een ruimte te zijn met een 'goede' akoestiek, dat wil zeggen een ruimte met weinig nagalm. Een gesprek is dan makkelijker te volgen omdat er minder 'ruis' is. Voor ouders is een kamer met goede akoestiek prettig, zeker als er luidruchtige kinderen aan het spelen zijn.

(GOEDE) AKOESTIEK THUIS EN OP SCHOOL

In veel moderne woningen zijn de muren en plafonds strak en glad gestukt. De vloer is van hout of betegeld. Meestal zijn deze ruimten akoestisch niet erg prettig. Harde geluiden komen extra hard over. Als er veel mensen in de kamer zijn, zal het lastig zijn om een gesprek te verstaan.

Vloerkleden op de grond

Hoe is de akoestiek te verbeteren?

De akoestiek kan verbeterd worden door vloerkleden op de grond te leggen, gordijnen op te hangen en de ruimte te vullen met meubels. Als je echter graag de kamer leeg en glad wil laten dan zijn er andere methoden om de akoestiek te verbeteren.

Je kunt akoestisch-dempende platen aanbrengen op muren of plafonds. Het aanbrengen van ca. 30% van het vloeroppervlak aan akoestisch absorptiemateriaal in een ruimte geeft meestal al een behoorlijke verbetering. Dus een kamer met een oppervlak van 40 m² zou dan ongeveer 12 m² akoestisch-dempende platen nodig hebben.

Er bestaan akoestisch-dempende plafondplaten die je kant en klaar kunt kopen. De platen zijn bijvoorbeeld van melamineschuim. Deze platen absorberen het geluid, waardoor de galm minder wordt of helemaal verdwijnt. De platen kunnen gewoon met lijm vastgezet worden aan plafond of muur.

Een akoestisch dempend schilderij

Een alternatief is gebruikmaken van akoestische panelen die zijn afgewerkt met textiel. Je kunt dan kiezen voor een effen kleur of een print.

Het is ook mogelijk om een foto te laten printen op de textiel. Op deze manier heb je een akoestisch dempend schilderij aan de wand.

Zelf aan de slag?

Het is mogelijk om de akoestische panelen zelf te maken. Op de website van de akoestiekwinkel staat uitgelegd hoe je een paneel zelf kunt maken. Zie: www.akoestiekwinkel.nl/tips/doe-het-zelf-absorptiepaneel/

Ook op school is een goede akoestiek in een lokaal belangrijk. In een lokaal met veel nagalm is vaak veel onrust. Het geluid weerkaatst en daardoor verstaan de kinderen de leerkracht niet goed. De leerkracht gaat harder praten, kinderen worden rumoeriger en de verstaanbaarheid wordt nog slechter.

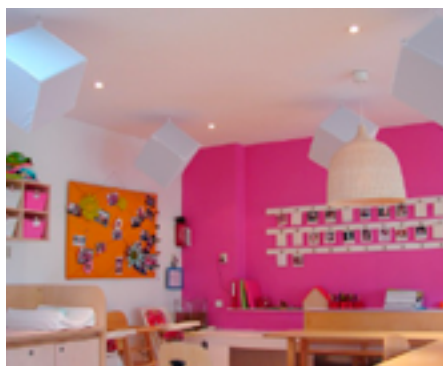
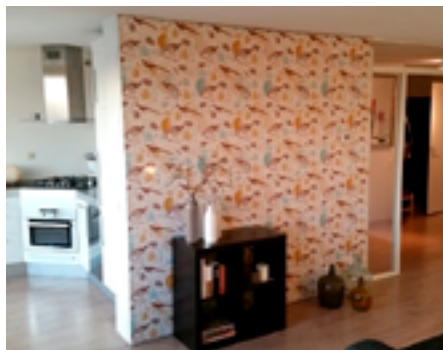
Volgens het *Programma van Eisen Frisse scholen* moet een schoollokaal een nagalmtijd hebben

van maximaal 0,8 seconde. Een lokaal met zeer goede akoestiek heeft een nagalmtijd tussen 0,4 en 0,6 seconde. Een lokaal met goede akoestiek heeft een nagalmtijd tussen 0,6 en 0,8 seconde. (De nagalmtijd is de tijd die het duurt voordat een hard geluid in een gesloten ruimte 60 dB in sterkte is afgenomen.)

Op school is het aanbrengen van akoestische panelen op het plafond of aan de wand vaak het handigst. Als het een hoog lokaal is dan kunnen ook akoestische kubussen of cilinders gebruikt worden.

Karla van der Hoek

Voor meer informatie:
www.akoestiekwinkel.nl
(met showroom)
www.allkoestiek.nl
www.easy-akoestiek.nl
(met showroom)

Voorbeelden van akoestisch materiaal in verschillende ruimtes.

HANDIGE HULPMIDDELEN

COLOFON

FODOKFORUM is het halfjaarlijkse leden- en donateursmagazine van de FODOK - Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI.

Redactieadres

FODOK - Postbus 354, 3990 GD Houten,
onder vermelding van FODOKFORUM
tel: 030 - 290 0360
info@fodok.nl | www.fodok.nl

Bankrekening:

IBAN: NL05 ABNA 0429 4748 57
t.n.v. FODOK te Houten.

Nummer 16

Redactie Inge Doorn, Mariën Hannink,
Henk Prevaes, Map van der Wilden.

Vormgeving en opmaak:

Helga Wening van Raan (Studio Hooghalen).

Tekstbijdragen en fotografie Wij bedanken iedereen die meegeschreven heeft en/of foto's beschikbaar heeft gesteld voor dit nummer.

Druk Koninklijke van Gorcum BV

FODOKFORUM nr 17 verschijnt in het najaar van 2017. Daarnaast verschijnt enkele keren per jaar een korte digitale update van FODOKFORUM.

Wilt u uw lidmaatschap opzeggen?

Doe dit dan vóór 1 oktober.

Opzeggen telefonisch: 030 - 290 03 60
of per e-mail: info@fodok.nl

ACHTERKANT/VOORKANT JAARVERSLAG